

Nova Scotia, Canada: Het Treaty Truckhouse Against Alton Gas blokkeert de ingang naar de rivier. (Anton Vandevoorde, 11 november 2018)

Spiritualiteit: niet zweverig, wel duurzaam?

In protestkampen verzetten milieubeschermers zich tegen het dominante idee dat de mens onafhankelijk is van de natuur. Zowel inheemse activisten in Canada als witte grootmoeders in het Verenigd Koninkrijk construeren een wereldbeeld dat aanzet tot duurzamer handelen.

“*Water is life, water is sacred,*” verklaart Dale, een stevig gebouwde Mi’kmaq waterbeschermer terwijl we samen in het strobalenhuis op een houtstoof koken. De lokale Mi’kmaq *First Nations* protesteren al sinds 2014 tegen de bouw van een ondergrondse gasopslagplaats nabij Stewiacke in Nova Scotia. Alton Gas wil tienduizend kubieke meter zout uit de ondergrond oplossen om plaats te maken voor gas en het zout in de Shubenacadie rivier dumpen.

De getijdenrivier is van speciaal cultureel en spiritueel belang voor de inheemse bewoners van Nova Scotia. Al sinds lang voor de komst van de Europeanen gebruiken ze de rivier als bron van voedsel, ter oriëntering en speelt ze een rol in talloze verhalen.

Het strobalenhuis waar Dale en ik zaten, blokkeerde de ingang naar de site waar het zout wordt

gedumpt. Ondertussen is het huis plat gebulldoerd, maar toen ik Dale in november 2018 bezocht, maakte hij zich klaar voor een tweede winter in het geïmproviseerde onderkomen.

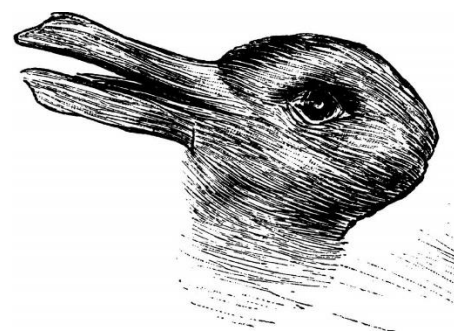
Wat drijft activisten om huis en kind in te ruilen voor een harde strijd in de kou? “Voor mij was het een spirituele queeste,” luidde Dales antwoord.

Meerdere werelden

Als blanke man uit de ‘westerse’ monotheïstische traditie is het gemakkelijk om Dales spirituele ideeën als religieus te bestempelen, maar in werkelijkheid ligt het ingewikkelder. Om dit te begrijpen moeten we terug naar Wittgensteins bekende voorbeeld van de konijn-eend illusie.

Deze tekening is zowel een eend als een konijn. Zonder de materiële werkelijkheid – het

bestaan van inkt op papier – te ontkennen, kunnen we begrijpen dat er twee werkelijkheden, twee werelden, bestaan. Een wereld met een konijn en een wereld met een eend. Een insect daarentegen zal niet in staat zijn om de tekening te onderscheiden van een ander plat oppervlak en leeft dus in een nog andere wereld.

Konijn of eend? Bekend uit Wittgensteins *Philosophische Untersuchungen*. (Wikimedia commons)

Eén hegemonische wereld

Sinds de Europese expansie en later de verlichting en globalisatie is één wereld dominant geworden. Alsof zij die een konijn zagen hun eigen wereld voor werkelijkheid aannamen en de wereld van de anderen die een eend zagen, als een “geloof” bestempelden.

In de strijd van de Mi'kmaq tegen het dominante, hegemonische wereldbeeld gaat het echter niet om iets banaals als een eend tegenover een konijn, maar om de wereld en natuur om ons allen heen. De hegemonische wereld, die minstens sinds de vijftiende eeuw tot stand is gekomen, is gestoeld op het idee dat natuur en cultuur gescheiden categorieën zijn. Natuur wordt gezien als onafhankelijk en leeg en kan zo ongestraft gekapt, vervuild en gebruikt worden om de productie van consumptiegoederen te voeden.

Levend water

Veel inheemse mensen leven echter in een wereld waarin cultuur en natuur niet zomaar kunnen worden gescheiden. Ook bomen, water, stenen en de planeet op zijn geheel worden gezien als levende personen. Hierbij geloven ze niet dat deze “spirits” hetzelfde bewustzijn hebben als mensen, maar wordt leven gedefinieerd door de mogelijkheid tot interpretatie en beweging. En ook stenen en bomen interpreteren! Ze reageren op de grond en nutriënten om zich heen, ze geven zuurstof terug en ze bewegen uiterst langzaam.

Ook bomen interpreteren en bewegen en zijn dus personen

Een wereld waarin alles leeft en alles onlosmakelijk verbonden is met het menselijke leven vraagt om een duurzamere levenswijze. Wanneer je leven van het water krijgt, dan moet je er ook zorg aan teruggeven (reciprociteit).

Vandaag, als reactie op de ecologische crisis, is het inheemse wereld(beeld) aan een revival bezig en raken oude tradities weer in zwang, zoals ceremonies die de wederzijdse relaties tussen natuur en mens benadrukken. Wanneer Dale vertelt dat hij dit doet voor het water, dan is daarin impliciet vervat, dat water noodzakelijk is voor zijn kinderen, de generaties daarna en voor het voortbestaan van de Mi'kmaq cultuur.

En Europa dan?

De vraag rijst of gelijkaardige contra-hegemonische werelden ook bestaan en ontstaan in niet-inheemse protest-kampen.

Om dat uit te zoeken trok ik van Canada naar Groot-Brittannië, waar vlakbij Blackpool op de Preston New Road een groep activisten de inkomende vrachtwagens vertraagt en een industrieterrein de klok rond in de gaten houdt vanuit een halfopen hut langs de weg.

Ze protesteren tegen fracking in het Verenigd Koninkrijk, een recente onconventionele methode van gaswinning waarbij water met chemicaliën de grond wordt

ingepompt om kleine gasbellen in het schaliegesteente te bevrijden. In de Verenigde Staten, waar de techniek in 2011 quasi ongecontroleerd boemde, zorgde ze al voor enorme milieuschade, ziektes en kleine aardbevingen.

Dat de beschermers (net als in Canada prefereren ze *protectors* boven *protestors*) aan de Preston New Road het grondwater niet als een levend wezen zien, viel te verwachten – al zijn er mensen die inspiratie halen uit de inheemse protesten op het Amerikaanse continent en wel degelijk over Moeder Aarde en reciprociteit spreken.

Toch zijn er gelijkenissen met de Mi'kmaq waterbeschermers. Ook zij tonen de contradicties in ons huidige wereldbeeld door de zorg voor hun kinderen te benadrukken en te tonen hoe deze in strijd is met het splitsen van natuur en milieu. Opvallend is het aantal oudere vrouwen tijdens de protesten, grootmoeders of “Nannas” noemen ze zichzelf. Zij protesteren niet voor zichzelf, maar voor hun kleinkinderen, want het zijn hun toekomstige landschap en gezondheid die op het spel staan.

Zowel door hun acties, hun communicatie als hun dagelijkse gesprekken scheppen ze een wereld waarin de mens intrinsiek verbonden is met haar milieu. Net als de Mi'kmaq vechten ze tegen de hegemonische kijk die hen afschildert als onwetenschappelijk en naïef. Niets is echter minder waar, zelf voelen ze zich gesterkt door studies in nieuwe holistische wetenschappelijke takken als de systeemecologie.